

RECENZJA

Recenzja dorobku naukowego i pozostałych osiągnięć dr. Łukasza Wróblewskiego w postępowaniu habilitacyjnym

1. Uwagi wstępne

Podstawą mojej oceny jest pismo Pani dr hab. Katarzyny Szczepańskiej-Woszczyzny, Prorektora Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej z dn. 8. 02. 2021 r. informujące o decyzji Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości AWSB o powierzeniu mi funkcji recenzenta dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym dr. Łukasza Wróblewskiego.

Moja recenzja nawiązuje do podstawowej regulacji prawnej w tym zakresie - ustawy z dn. 20.07.2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* – przepisów Rozdziału 3, art. 219 ust. 1 i art. 221 ust. 8 oraz standardów sporządzania recenzji w postępowaniach awansowych.

Na podstawie analizy otrzymanej dokumentacji, nawiązując do formalno-prawnych kryteriów i warunków stawianych przez Ustawę wobec stopni naukowych oraz wymagań w stosunku do recenzji wyrażam jednoznacznie pozytywne stanowisko, że Pan dr Łukasz Wróblewski zasługuje na nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości. Wniosek taki formułuję w oparciu o szczegółową lekturę i ocenę przedstawionej dokumentacji, w tym autoreferatu, lekturę monografii habilitacyjnej - podstawowego osiągnięcia naukowego i zaprezentowanych w dokumentacji osiągnięć naukowych i organizacyjnych po uzyskaniu stopnia doktora w roku 2010. Szczegółowe uzasadnienie mego stanowiska przedstawiam poniżej. Swoją opinię formułuję w pięciu punktach, zawierających główne, wymagane przez prawo i standardy recenzji elementy oceny. Uwagę koncentruję jednak, zgodnie z ustawą, na ocenie osiągnięcia podstawowego i współpracy z innymi uczelniami i instytucjami naukowymi.

2. Ocena formalna Wniosku

Wniosek dr. Ł. Wróblewskiego z dnia 13.10.2020 r. skierowany do Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej obejmuje dokumenty zgodne z wymaganiami określonymi w Ustawie. Jego strukturę tworzą w wersji drukowanej i online: 1) Autoreferat w języku polskim, 2) Wykaz osiągnięć w pracy naukowej 3) monografia habilitacyjna – podstawowe osiągnięcie naukowe w postępowaniu, 4) wybrane dyplomy,

certyfikaty i zaświadczenia, 5) 12 wybranych publikacji oraz 6) Pendrive zawierający elektroniczną wersję wniosku wraz załącznikami. Pod względem formalnym Wniosek jest przygotowany właściwie.

W ocenie formalnej Wniosku podniosę dwa ważne argumenty. Po pierwsze, wniosek trafnie wskazuje dyscyplinę – nauki o zarządzaniu i jakości. Przegląd dorobku Habilitanta nie pozostawia wątpliwości, że określenie dyscypliny jest merytorycznie poprawne – całość osiągnięć naukowych dr Ł. Wróblewskiego wpisuje się w dyscyplinę nauki o zarządzaniu i jakości. Po drugie, zwracam uwagę na stronę redakcyjną wniosku. Jego struktura jest przejrzysta, wszystkie pozycje są zaprezentowane w sposób poprawny, właściwy także pod względem redakcyjnym. Dokumentacja jest pełna, poprawna, starannie przygotowana, umożliwia precyzyjną analizę dorobku naukowego i pozostałych nurtów aktywności Habilitanta.

3. Sylwetka Habilitanta

Pan dr Ł. Wróblewski jest absolwentem Politechniki Śląskiej, Studiował na Wydziale Organizacji i Zarządzania, na kierunku Zarządzanie i Marketing. Studia 1. stopnia ukończył w roku 2002, a stopnia drugiego - w dwa lata później. Dla charakterystyki sylwetki podam, że Habilitant ukończył szkołę muzyczną II stopnia (2000 r. – jest to ważna informacja z punktu widzenia profilu zainteresowań naukowych Habilitanta), studia podyplomowe, trysemestralne w Uniwersytecie Śląskim (2006 - „Przygotowanie pedagogiczne”), w UJ (2009 - „Wiedza o kulturze”) oraz studia doktoranckie w UE w Katowicach (2004-2009, nauki o zarządzaniu).

Ł. Wróblewski uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu w 2010 r. na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. Podstawą uzyskania stopnia doktora była rozprawa pt. *Strategie marketingowe w sferze kultury wysokiej na przykładzie polskich filharmonii*, przygotowana pod kierunkiem prof. dr. hab. K. Śliwińskiej. Jej recenzentami byli prof. UE dr. hab. B. Iwankiewicz-Rak oraz prof. UE dr. hab. M. Miszewski.

Dr. Ł. Wróblewski od roku 2013 jest pracownikiem Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej, na Wydziale Nauk Stosowanych w Katedrze Zarządzania i Inżynierii Produkcji. Pracując w tej Katedrze, na tym Wydziale łączy w sposób twórczy i oryginalny – to piszę na podstawie lektury dokumentacji, ale także i lektury wcześniejszych publikacji - swoją wiedzę wyniesioną z każdego etapu kształcenia – szkoły muzycznej, studiów na politechnice Śląskiej, studiów podyplomowych w dwóch znaczących uniwersytetach i studiów doktoranckich na UE w Katowicach. Podkreślam to w sposób znaczący – podstawowe osiągnięcie w postępowaniu habilitacyjnym, a także cały dorobek Habilitanta integruje w sposób właściwy metodycznie i merytorycznie wszystkie ścieżki edukacji i wyraźne, zainteresowania zagadnieniami kultury, muzyki – właśnie od strony

zarządzania i marketingu. Taką charakterystykę Habilitanta formułuję w tym miejscu – jest ona ważną konstatacją dla szczegółowej analizy i oceny wniosku habilitacyjnego. Jest ona znaczący elementem sylwetki i oceny osiągnięć naukowo-organizacyjnych dr. Ł. Wróblewskiego.

4. Ocena podstawowego osiągnięcia naukowego dr. Ł. Wróblewskiego

Za najważniejsze osiągnięcie naukowe w okresie po uzyskaniu stopnia doktora, które ma spełniać normę art. 219 ust. 1 punkt 2 w obowiązującej ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dr Ł. Wróblewski wskazał monografię pt. *Kształtowanie relacji na polsko-czeskim transgranicznym rynku usług kultury*. Monografia ta została opublikowana w Wydawnictwie PWE w Warszawie w 2020 r. Wydawnictwo znajduje w wykazie (poziom I) sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, a więc został spełniony ważny, wyjściowy warunek ustawy dotyczący uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Monografia Ł. Wróblewskiego jest obszerną pracą badawczą, liczącą 336 stron, w tym 21 stron zajmuje bibliografia. Jej recenzentami na etapie wydawniczym byli profesorowie H. Mruk i M. Sobocińska. Dobór recenzentów, zarówno od strony formalnej (inne miejsce pracy niż Autor monografii) jak i merytorycznej uważam za w pełni trafny i właściwy. Oboje recenzenci zajmują się w swej pracy naukowej zagadnieniami marketingu, w tym marketingu relacji oraz problematyką rynku kultury.

Monografia wieńczy dotychczasowe zainteresowania naukowo-badawcze Habilitanta. W sposób twórczy wpisuje się w nurt badań nad kształtowaniem relacji w marketingu w specyficznym środowisku międzynarodowym, w zróżnicowanym kręgu kulturowym. O tej specyfice stanowi dziedzictwo historyczne pogranicza polsko-czeskiego, wzajemne i wielowymiarowe przenikanie wpływów, myśli, idei i obszarów współpracy, ale także historycznych, złożonych problemów. Do wyrażenia tej cechy obszaru badań Ł. Wróblewskiego pragnę wykorzystać kategorię rynku wewnętrznego UE - z jednej strony rynku jednolitego, a z drugiej rynku tak bardzo zróżnicowanego, jak różne i odmienne są wszystkie elementy charakterystyki ekonomicznej, społecznej, politycznej rynków krajów członkowskich UE.

W moim przekonaniu, wartością monografii - „podstawowego osiągnięcia naukowego” dr. Ł. Wróblewskiego, wnoszącą znaczny wkład w rozwój dyscypliny Nauki o zarządzaniu i jakości, jest oryginalna adaptacja i implementacja marketingu relacji do identyfikacji i oceny rzeczywistych uwarunkowań transgranicznej współpracy i uczestnictwa w kulturze mieszkańców miasta podzielonego granicą polityczną. Obszarem badań i zainteresowań naukowych Habilitanta jest Cieszyn, jednak wartości monografii upatruję w wymiarze szerszym. Dotyczy on współpracy w regionach transgranicznych, uczestnictwa w kulturze właśnie w takim

interregionalnym wymiarze. Ta refleksja znajduje wyraz w konstrukcji przez Autora modelu kształtowania i rozwoju relacji w transgranicznych regionach. O tej kwestii napiszę szerzej w dalszej części recenzji. Jest to kwestia ważna i znacząca w wielu regionach świata, tak szczególnie akcentowana w Unii Europejskiej, w jej traktatach założycielskich, w pracach Komitetu ds. Regionów – mam na myśli koncepcje euroregionów oraz tzw. Eurocities itd. Z uznaniem podkreślam już w tym miejscu – znaczącą aktywność Autora w międzynarodowych organizacjach i instytucjach: członkostwo w Komitecie Zarządzającym Akcji COST oraz w Transgranicznej Sieci Euroinstytutów – TEIN.

Szczegółowe uwagi w odniesieniu do monografii formułuję w trzech wymiarach:

- sposobu sformułowania celu monografii,
- charakteru studiów teoretycznych i struktury pracy, oraz
- metodyki i charakteru badań empirycznych.

4.1. Sposób sformułowania problemu monografii

Problem właściwego sformułowania problemu ma w każdej pracy naukowej znaczenie podstawowe. Dr Ł. Wróblewski, w świetle analizy źródłowej baz WoS i Scopus stwierdza, że istnieje wyraźna luka poznania problematyki współpracy transgranicznej w sferze kultury, jej uwarunkowań, przesłanek i możliwości rozwoju. Identyfikacja luki badawczej stanowi ważną, obiektywną przesłankę badań naukowych w ogóle. I dobrze, że Autor zaczyna swoją pracę właśnie od tej kategorii, o zasadniczym znaczeniu oceny wartości. Oceniam to w pełni pozytywnie. Jej uzasadnienie jest trafne, przyjmuję je z uznaniem. W tym właśnie kontekście Autor sformułował istotę problemu monografii. Wyraził go w pytaniu – „*jak kształtować długotrwałe relacje podmiotów kultury z polskimi i czeskimi odbiorcami oferty kulturalnej na polsko-czeskim transgranicznym rynku*”. Do tej diagnozy formułuje szerokie uzasadnienie – jest to 6 stron Wstępu o dużej wartości. Upatruję ją w trafnej, syntetycznej refleksji dotyczącej stanu badań autorów zagranicznych i polskich nad problematyką zarządzania i także, choć w mniejszym wymiarze - marketingu w kulturze w wymiarze transgranicznym.

Do sformułowania głównego problemu monografii, wyrażonego w tytule pracy formułuję pewną uwagę. Akcent w tytule pracy, a także w sformułowaniu głównego problemu spoczywa w większym stopniu na empirii niż teorii. Na kanwie lektury pracy i biorąc pod uwagę jej znaczenie dla uzyskania stopnia naukowego wyrażającego samodzielność naukową widziałbym nieco odmienne ujęcie, np. w postaci *Kształtowanie relacji na transgranicznym rynku usług kultury. Doświadczenia Cieszyna (regionu Śląska Cieszyńskiego - ?)*. Moja propozycja wiąże się z odmiennym położeniem lub rozłożeniem akcentów w tytule i sformułowaniu głównego problemu pracy. Po pierwsze, jest to kwestia „*priorytetu dla teorii*” - to ogólny problem naukowy - relacji na rynku transgranicznym kultury. Po drugie, odejście od „*sugestii ekspertyzy*”, jaka

pojawić się może w interpretacji tytułu, bez zagłębiania się w lekturę pracy. Podkreślę, że poza Cieszynem, miastem podzielonym i położonym w dwóch krajach - chyba nie ma innej, istotnej, geograficznej możliwości „transgranicznych – polsko-czeskich relacji w rynku usług”. Granica obu krajów wynosi 796 km, a takich możliwości, jakie istnieją w Cieszynie – nie ma.

Dla oceny sposobu sformułowania problemu pracy ważna jest identyfikacja celów badań. Cele te określił Autor jako „*określenie zarówno w warstwie teoretycznej, jak i ujęciu empirycznym uwarunkowań relacji na polsko-czeskim rynku usług kultury, a także możliwości adaptacji koncepcji marketingu relacji do potrzeb podmiotów kultury funkcjonujących na transgranicznym rynku*” (s. 14). Nieco dalej Autor przedstawił cele metodyczne i aplikacyjne. Przyjmuję je ze zrozumieniem. Mam jednak uwagę do sposobu ujęcia redakcyjnego. Cele pracy powinny być precyzyjnie przedstawione – „*w sposób łączny*”, poprzez np. zdanie, iż przed pracą postawiono cele: poznawcze (teoretyczne), metodyczne, empiryczne i aplikacyjne. W takiej właśnie formule winny być - i zasadniczo są przedstawione w pracy. Przyjmuję jako poprawne określenie przedmiotu badań i sposobu ich realizacji. Pewne uwagi przedstawię w kolejnym punkcie. Za ważne uważam także cele aplikacyjne – choć postrzegam je odmiennie niż Autor. Lektura pracy, badania, identyfikacja szerokiego zestawu rzeczywistych uwarunkowań relacji, współpracy i transgranicznego uczestnictwa w pełni stwarza duże możliwości aplikacji w rozwoju rynku kultury w obu częściach miasta Cieszyna i formowaniu zachowań ich mieszkańców. Budowa modelu ma istotną wartość poznawczą i metodyczną, i w metodologii tak właśnie model jest sytuowany.

Z pozycji recenzenta nawiążę także do deklarowanego przez Autora charakteru pracy. Interdyscyplinarność przyjmuję z uznaniem i akceptacją. Moja uwaga dotyczy jednak uzasadnienia. Autor pisze, że główny obszar badań stanowią zarządzanie, a w szczególności marketing (s. 20), a dalej - w pracy „*znajdują się odniesienia do ekonomii, socjologii oraz sfery kultury*”. Na kanwie lektury pracy uważam, że główny obszar badań (w domyśle – empirycznych) stanowi kultura i transgraniczny rynek usług, a interdyscyplinarność wymaga czegoś więcej niż „*odniesienia się...*”. Ta ostatnia uwaga ma głównie charakter redakcyjny – bowiem w tekście książki znajdują osadzenie narracji, a nie tylko „*odwołanie się*” do dorobku tych dyscyplin.

Akcentuję te podstawowe i wyjściowe komponenty monografii dotyczące sposobu sformułowania celu – bowiem wiążą się one ściśle z charakterem opiniowanej pracy. Monografia (osiągnięcie naukowe), będąca realizacją warunku art. 219 ust. 1 punkt 2 ustawy z 20.07.2018 r. ma „*stanowić znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny*”. Znaczny wkład autora może wiązać się z nowym, odmiennym postawieniem problemu, szerszym, interdyscyplinarnym spojrzeniem na dane zagadnienie, określeniem nowych metod weryfikacji hipotez jak również nowym polem badań empirycznych. Tym warunkom w obszarze sformułowania problemu naukowego – jego uzasadnienia, diagnozy luki badawczej trafnie, moim zdaniem, odpowiada, monografia dr. Ł.

Wróblewskiego. Podsumowując, mimo pewnych dyskusyjnych uwag uważam cel pracy dr. Ł. Wróblewskiego za wartościowy po każdym względem. Wyraża otwarty problem naukowy, a właśnie problemy o takim charakterze mają istotne znaczenie dla nauki. Dla jego rozwiązania przyjął właściwe ramy teoretyczne, podejście metodyczne.

Autor, z głęboką wiedzą i erudycją przedstawia uzasadnienie i motywację podjęcia tytułowego problemu. Przyjmuję je z uznaniem - kwestie relacji i uwarunkowań relacji na transgranicznym rynku kultury - na przykładzie Cieszyna - są trafnie zdiagnozowane i w formie udanej syntezy właściwie opisane. Opinię tę łączę ze wspomnianym już wcześniej poważnym i wieloletnim zainteresowaniem Autora rynkiem kultury, problemami zarządzania i marketingu. Oba elementy i przesłanki sposobu zdefiniowania celu monografii świadczą o dojrzałości naukowej Autora, o umiejętności znalezienia w bardzo rozległej problematyce zarządzania i świata kultury otwartego problemu, istotnego z naukowego punktu widzenia i umiejętności jego rozwiązania w oparciu o standardy pracy i badań naukowych. Lektura uzasadnienia i diagnoza luki badawczej pozwala na stwierdzenie rozległej wiedzy Autora, dowodzi umiejętności strukturalizacji złożonego problemu i racjonalnego, właściwego z metodycznego punktu widzenia podejścia do zaprezentowania własnego sposobu badań.

4.2. Charakter studiów teoretycznych i struktura rozprawy

Drugi nurt oceny rozprawy dr. Ł. Wróblewskiego dotyczy charakteru i jakości studiów teoretycznych i dyskusji naukowej, które razem tworzą „kontekst uzasadnienia problemu” (w nawiązaniu do koncepcji A. Kaplana), a następnie prowadzą do identyfikacji rzeczywistych uwarunkowań relacji na rynku kultury - poprzez własne badania empiryczne w oparciu o określoną metodykę.

Monografia dr. Ł. Wróblewskiego jest, w moim przekonaniu, pracą oryginalną, twórczą i wartościową. Cechę tę upatruję zarówno w postawieniu problemu, jego diagnozie i przyjętym sposobie rozwiązania. Praca ma charakter studium teoretyczno-empirycznego. Całość rozważań Autor zaprezentował w 6. rozdziałach, tworzących dwie części - teoretyczną i empiryczną. Poprzedza je Wprowadzenie, a kończy Zakończenie wraz z podstawowymi elementami każdej pracy naukowej (bibliografia, spis form graficznych) oraz cztery załączniki (w tym dwa kwestionariusze i dwa scenariusze wywiadów zogniskowanych w polskiej i czeskiej wersji językowej).

Rozdział pierwszy (s. 23-53) formułuje ramy teoretyczne tytułowego problemu. Identyfikuje i operacjonalizuje proces relacji i interakcji w sferze kultury. Oceniam je poprzez precyzyjne zdefiniowanie kluczowych pojęć i kategorii (1.1, 1.2 i 1.3) oraz określenie metodycznych aspektów pomiaru relacji uczestników rynku kultury (1.4). Te podstawowe z naukowego punktu widzenia ustalenia pozwoliły Autorowi przedstawić przesłanki i

uwarunkowania implementacji zasad marketingu do kształtowania relacji podmiotów rynku kultury (1.5).

Rozdział drugi (s. 55-82) ma profil podwójny. Z jednej strony identyfikuje kategorię transgranicznego rynku kultury, a z drugiej prezentuje tożsamość obiektu badań - regionu Śląska Cieszyńskiego. W tym pierwszym fragmencie Autor „odnosi się” do definicji rynku w ekonomii, choć traktowanie jako synonimów klasycznego – ekonomicznego, systemowego pojęcia rynku nie jest właściwe (s. 57). To dwa odrębne podejścia metodyczne – brakło komentarza Autora w tej kwestii. Podnoszę także, że definicja rynku przyjęta przez Autora jest niepełna. To fakt, że rynek stanowi „ogół stosunków wymiennych...” (s. 57) – brakło jednak ważnych elementów, odnoszących się do ceny, czasu, przestrzeni i określonego kształtu sfery regulacji. Każdy z tych elementów definicji ma istotne znaczenie dla nawiązania lub zakończenia relacji i „stosunków wymiennych”. Dotyczy to także rynku kultury i właśnie w określonym czasie i przestrzeni (mam na myśli wejście Polski i Czech w roku 2007 do strefy Schengen w wyniku określonych regulacji prawnych UE). Owo „odniesienie się (zasygnalizowane już wcześniej) może być przedmiotem dyskusji – mam na myśli nawiązanie tylko do jednej (pomijając Kompendium wiedzy, s. 54) pracy, klasycznego podręcznika z teorii ekonomii (Kamerschen, McKenzi i Nardinelli, 1992). Autor w swych rozważaniach bezpośrednio uszczegóławia kategorię transgranicznego rynku usług kultury przez koncentrację uwagi na rynku polsko-czeskim. W tym ujęciu zabrakło mi perspektywy szerszej – teoretycznej: rynek transgraniczny w ogóle, w teorii ekonomii, może także w teorii i polityce europejskiej – mam na myśli koncepcję wspólnego rynku wewnętrznego i politykę regionalną UE, do której – w warstwie formalnej nawiązuje Autor w swych rozważaniach. Perspektywa taka mogła stać się przedmiotem „stopniowej konkretyzacji” . Ta ostatnia prowadzi Autora do szczegółowej charakterystyki przyjętego obszaru badań - Cieszyna, Śląska Cieszyńskiego, będącego jednym z 6. Euroregionów Polski i Czech (2.2. i 2.3), a także znalazła swoje „przedłużenie w rozdziale 3.

O ile rozdział 2 dotyczy regionu Śląska Cieszyńskiego w perspektywie transgranicznego rynku usług, o tyle rozdział 3 (s. 83 – 122) stanowi charakterystykę „miasta podzielonego” – Cieszyna, stolicy regionu. W swych rozważaniach Autor prezentuje podstawowe elementy tożsamości miasta, istotne z punktu widzenia celów pracy (3.1 i 3.2). Są one ujęte w formie profilu historyczno-geograficznego miasta i regionu. Znajdujemy w nim więc charakterystyki obu stron konkretnego rynku kultury – podaży i popytu. Popyt jest zaprezentowany poprzez próbę uchwycenia i analizy kapitału społecznego, w tym aspekcie który stanowi ważne uwarunkowanie uczestnictwa w kulturze (3.3 i 3.5). Brakło w nim jednak trzeciego, fundamentalnego komponentu rynku, a mianowicie cen oferowanych usług przez podmioty podaży (wyszczególnione m. in. na rys. 2.1., s. 57), które warunkują w określonym stopniu uczestnictwo w kulturze. W studiach i badaniach ekonomicznych od kategorii ceny, fundamentalnej w

ekonomii nie powinno się abstrahować, a wprost przeciwnie – kłaść na nią wyraźny akcent. Kategoria ceny pojawia się dopiero w p. 4.4.2. Trafne jest rozpoznanie uwarunkowań - barier i stymulatorów rozwoju rynku usług kultury w regionie. Jest to identyfikacja oparta na badaniach empirycznych, w których uczestniczył także Autor. Brakuje jednak daty tych badań (jest dopiero na wykresie 3.1, s. 118) – podkreślam ten element - bowiem analiza przedstawia konkretne wyniki badań, rozpoznanie stanu zagadnienia w określonym czasie, a wszystkie czynniki konstytuujące rynek, w tym rynek usług kultury nie są stałe w czasie i nie można ich uogólniać.

Rozdział 4 (s. 123 - 165) jest poświęcony „*marketingowym uwarunkowaniom zachowań klientów na polsko-czeskim rynku usług kultury*”. Ma dwie wyraźne części i zróżnicowany charakter. Pierwsza część stanowi pewnego rodzaju wprowadzenie do problemu. Autor analizuje w niej „*kulturowe uwarunkowania relacji na pograniczu polsko-czeskim*” (4.1) oraz „*stereotyp Polaka i Czecha w mieście Cieszyn*” (4.2). Na tym tle przedstawia wyniki badań nad *etnocentryzmem konsumenckim* (4.3). Część druga koncentruje uwagę na marketingowych uwarunkowaniach kształtowania relacji na opisywanym obszarze badawczym. Do ich opisu Autor wykorzystał klasyczną formułę 5P, właściwą dla instytucji sfery usługowej. Pod względem merytorycznym rozważania oceniam jako właściwe. Dotyczy to obu części i ich wewnętrznej struktury i profilu. Moja uwaga dotyczy charakteru rozważań w tym, a także w poprzednich rozdziałach. Narracja ma charakter przemienny – pewne ramy teoretyczne – stosunkowo wąskie – są wypełnione szeroką treścią empiryczną. Stanowi ją zawsze odniesienie do badanego regionu, a ściślej miasta Cieszyna. Oczekiwałbym refleksji szerszej, czym jest np. stereotyp społeczny w ogóle (to domena socjologii), czym etnocentryzm (to połączenie socjologii i marketingu), a dopiero na tym tle – konkretyzacji. Rozdział ten ma więc charakter łączony, mieszany. Nawiążę w tym miejscu do uwagi i refleksji dotyczącej tytułu monografii i relacji pomiędzy ujęciem teoretycznym, problemowym, a ujęciem empirycznym, tak głęboko osadzonym w tożsamości miasta Cieszyn.

W rozdziale 5 Autor zaprezentował wyniki badań empirycznych dotyczących wykorzystania instrumentów marketingu w formowaniu relacji instytucji kultury w obu częściach miasta z mieszkańcami (s. 167 – 223). Ocenę metody badań przedstawię w kolejnym podpunkcie. W tym podkreślam te uwagi, które wiążą się z profilem p. 4. Rozdział ten stanowi bardzo ważną, empiryczną część monografii. Badania własne Autora są oparte na przedstawionych w rozdziałach poprzednich ramach teoretycznych i wspólnie, wraz z finalnym rozdziałem 6 tworzą spójną całość. Rozdział ten, w części wstępnej, odnosi się do literatury metodycznej (5.1). Prezentacja wyników badań jest poprawna, szczegółowa, wzbogacona przypisami, komentarzami i wyjaśnieniami. Wyniki obrazują oceny mieszkańców obu części miasta, Polaków i Czechów wobec oferty instytucji kultury, kształtowania i rozwoju więzi czy relacji i uczestnictwa

w kulturze, a także identyfikują znaczenie i skuteczność działań marketingowych w świetle deklaracji menedżerów polskich i czeskich instytucji kultury w mieście.

Rozdział 6 przedstawia model kształtowania relacji na transgranicznym rynku kultury (s. 225 – 260). Jest to model autorski, oparty na studiach teoretycznych i własnych szerokich badaniach empirycznych po obu stronach granicy. Prezentację szczegółowych elementów Autor poprzedza omówieniem metodycznych aspektów jego konstrukcji. Uważam je za właściwe z formalnego i merytorycznego punktu widzenia. Dr Ł. Wróblewski koncentruje uwagę na relacjach długotrwałych, mających, jak słusznie podkreśla, znaczenie podstawowe. W modelu za trafne uważam wyróżnienie trzech poziomów. Pierwszy wiąże się z badaniem transgranicznego rynku usług, drugi – z zagadnieniami segmentacji rynku usług kultury, a trzeci dotyczy instrumentów marketingowych, umożliwiających kształtowanie relacji. Zarówno stronę wizualną jak i opis koncepcji modelu uważam za poprawne i oceniam pozytywnie. Niejako na marginesie zwrócę uwagę, która dotyczy tytułu trzech rozdziałów, i oczywiście narracji w tekście. Jest to termin „*miasto podzielone granicą*” (R-3, R-5 i R-6). W tytule R-3 termin ten przyjmuję ze zrozumieniem – w kontekście szerszego, ogólnego w teorii problemu (choć uwagi na ten temat przedstawiłem wyżej). W obu pozostałych termin ten staje się widocznym, „tytułowym” elementem tożsamości miasta. Czy kluczowym? Podział i podwójna przynależność państwowa obu części miasta jest faktem i nie podlega dyskusji. Mnie osobiście bliższe niż „podział miasta” jest motto UE – „*my Europejczycy, zjednoczeni w różnorodności*”. Nie rozwijam tej bardzo poważnej kwestii szerzej – ukazując dla Autora możliwe scenariusze odmiennego spojrzenia na miasto Cieszyn – obecnie podzielonego, a kiedyś - wspólnego organizmu, ze swoją tożsamością, dziedzictwem historycznym, uprzedzeniami narodowymi Polaków i Czechów itd.

Ostatni element monografii stanowi zakończenie (s. 249 – 270). Zawiera ono wszystkie elementy niezbędne dla tej części monografii naukowej. Jest syntezą rozważań, prezentuje w sposób poprawny wyniki badań. Akcentuje weryfikację przyjętych hipotez. Słusznie Autor podkreśla ich ograniczenia metodyczne (s. 268) i brak możliwości ich uogólnień. Ostatni fragment to także skromna (licząca dwa zdania) sugestia dotycząca dalszych badań nad tytułowym problemem. Ten minimalizm odbieram z zaskoczeniem – wszak Autor dysponuje bardzo szeroką wiedzą w obszarze tytułowej problematyki. Ukazanie problematyki współpracy obu części Cieszyna w perspektywie nie tylko „*lokalnej ekspertyzy*”, ale wyraźnie szerszej, współpracy miast „*podzielonych*” w Europie czy na świecie („*miast stykowych i sąsiedzkich*” – s. 269) miałyby swoją wyraźną wartość naukową.

Reasumując ten nurt oceny stwierdzam, że przeprowadzone studia teoretyczne i przeprowadzone przez Autora badania zasługują na pozytywną ocenę. Autor, poprzez szerokie studia literaturowe, także w części o charakterze interdyscyplinarnym dał w monografii wyraz swojej głębokiej znajomości problematyki kształtowania relacji na transgranicznym rynku usług

kultury, na przykładzie miasta Cieszyna. Przyjęty tok rozumowania i rodzaj wykorzystanych argumentów w rozważaniach w monografii uważam za poprawne. Strukturę pracy i poziom jakości dyskusji teoretycznej uważam za właściwy.

4.3. Ocena metodycznej strony monografii

Metodyczna strona rozprawy została zaprezentowana w rozdziale 5.1 (s. 167-180). Jego ogólne założenia przedstawiłem już wcześniej. Autor wykorzystał założenia podejścia triangulacyjnego w zakresie źródeł i respondentów (triangulacja metodologiczna), łącząc badania ilościowe i jakościowe. Dotyczyły one zarówno mieszkańców, korzystających z usług instytucji kultury w obu częściach miasta, jak i menedżerów polskich i czeskich instytucji kultury. Badania zostały osadzone w pozytywistycznym i interpretatywnym nurcie metodologicznym, stwarzającym określone wymagania formalne i ukazujące perspektywę i kontekst interpretacji wyników badań. Te elementy rygoru i standardu metodycznego zostały w pełni zastosowane przez Autora w pracy. Instrumentarium badawcze miało formę dwujęzycznych kwestionariuszy CATI i scenariuszy wywiadów IDI z menedżerami instytucji kultury. Próba ilościowa była znacząca N=1035, w tym 555 Polaków i 480 Czechów. W badaniach instytucjonalnych liczyła 50 ekspertów, pracowników instytucji kultury w obu częściach miasta. Badania były poprzedzone pilotażem, a dobór próby miał charakter losowy. Jest to znaczący element pozytywnej oceny metodyki badań.

Ważnym elementem metodyki badań są hipotezy – główna i szczegółowe. Autor przedstawił je we Wprowadzeniu (s. 15-16). Choć hipoteza główna zawiera element dyskusyjny, niewątpliwie wyraża podstawowe zamiary badawcze, przypuszczenia i założenia, które uprofilowały i ukierunkowały badania empiryczne. Moja uwaga dotyczy złożoności hipotezy głównej (drugi człon) oraz dwóch pytań: 1) czy relacje w instytucjach..? oraz 2) czy *relacje są kształtowane w oparciu o schemat klasyfikacji...?* Czy w hipotezie głównej nie zabrakło założenia odnośnie do deklaracji mieszkańców? Uszczegółowienie hipotezy głównej w postaci 7 hipotez szczegółowych jest poprawne. W sumie, podejście metodyczne dr. Ł. Wróblewskiego oceniam pozytywnie. Opis metodyki jest dokładny, z nawiązaniem do ważnych prac metodologicznych. Świadczy o dobrym warsztacie badawczym Autora i umiejętności projektowania postępowania badawczego. Metodyka dokładnie przedstawia cele i zakres badań, sposoby doboru prób do badań ilościowych i jakościowych, sposoby gromadzenia danych pierwotnych z różnych źródeł. Pozytywnie oceniam podejście metodyczne Autora, konsultacje metodyczne i badania pilotażowe, wywiady z ekspertami w jednostkach samorządowych w obu krajach i obu częściach „podzielonego miasta”. Odpowiada to w pełni podstawowym wymaganiom i standardom metodyki badań naukowych, jest wyrazem zachowania przez Autora zasad rygoru metodycznego. Tę opinię rozciągam zarazem na sposób prezentacji wyników badań w rozdziałach 5 i 6. Autor

przedstawia je w formie wykresów i tabel. Komentarze są precyzyjne, wyważone, znajdują potwierdzenie w materiale faktograficznym, a analiza i redakcja – w pełni poprawna. Przyjęte założenia badań empirycznych są właściwe z punktu widzenia realizacji celów monografii. W szczególności badania dr. Ł. Wróblewskiego, zrealizowane w w oparciu o przedstawioną metodykę przyniosły interesujące rozpoznanie poziomu i uwarunkowań kształtowania relacji na transgranicznym rynku usług kultury w Polsce i w Czechach.

Podsumowując ocenę podstawowego, w rozumieniu ustawy, osiągnięcia naukowego dr. Ł. Wróblewskiego stwierdzam, że przeprowadzone w pracy studia teoretyczne, zaprezentowana koncepcja i własne badania empiryczne zrealizowane w Polsce i Czechach zasługują na ocenę pozytywną. Autor wykazał szeroką i pogłębioną znajomość literatury. Struktura monografii, tok rozumowania i rodzaj wykorzystanych argumentów w całej rozprawie uważam za poprawne. Zaprezentował trafną metodykę badania problemu, opartą na triangulacji, osadzoną w interpretatywnym nurcie metodologicznym. Rezultatem studiów i badań jest zestaw ważnych z naukowego i praktycznego punktu widzenia wniosków i rekomendacji.

Autor postawił w monografii wiele ważnych i częściowo trudnych pytań, dotyczących specyfiki sektora kultury, rynku usług oferowanych przez instytucje kultury w „mieście podzielonym granicą”. Na wiele starał się sformułować pogłębioną odpowiedź w oparciu o dobrą znajomość literatury i trafne rozpoznanie rzeczywistości rynku usług kultury w Cieszynie, mieście transgranicznym poprzez własne, międzynarodowe badania empiryczne. W tym obszarze sformułował wiele ważnych w aspekcie poznawczym wniosków i ocen. Podkreślam z uznaniem, że badania empiryczne wiążą się z wieloletnim, poważnym zainteresowaniem Autora tytułowym problemem monografii i znaczącą aktywnością organizacyjną w rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Cieszynie. Studia i badania empiryczne są poprawnym, z metodycznego punktu widzenia, rozpoznaniem rzeczywistej natury i uwarunkowań relacji pomiędzy instytucjami i podmiotami rynku usług kultury w wymiarze międzynarodowym.

W konsekwencji stwierdzam, że monografia dr. Ł. Wróblewskiego ukazuje wyraźnie profil zainteresowań merytorycznych, kierunek rozwoju, stopień „dochodzenia” do samodzielności naukowej. Wnosi ona istotną „wartość dodaną” i ważny wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Spełnia w ten sposób treść artykułu 219 ust. 1 ustawy, określającego podstawowe wymagania i warunki uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

5. Ocena pozostałego dorobku naukowego i organizacyjnego

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora zainteresowania naukowe Ł. Wróblewskiego koncentrowały się w trzech obszarach badań (autoreferat, punkt 5). Stanowiły je zagadnienia 1) zarządzania podmiotami kultury w aspekcie transgranicznym, 2) marketingowe aspekty współpracy transgranicznej na pograniczu polsko-czeskim oraz 3) badania zachowań konsumentów i uczestnictwa w kulturze na specyficznym rynku międzynarodowym. Każdy z tych nurtów ma szczegółową charakterystykę, jest rozpisany na szczegółowe wątki i problemy (autoreferat, p. 5 oraz załącznik nr 2 – który zawiera wykaz osiągnięć naukowych Habilitanta). Opis osiągnięć jest precyzyjny i rzetelny. Do każdego nurtu są zaliczone określone publikacje – z jednej strony jest to dokładna i trafna dokumentacja, a z drugiej stanowi podstawę do szczegółowej analizy i oceny wartości poznawczej i empirycznej dorobku po uzyskaniu stopnia doktora. Zapoznałem się z dorobkiem naukowym – nie ma potrzeby szczegółowego omówienia. Zwróć uwagę na trzy kwestie: 1) strukturę rodzajową dorobku, 2) ocenę bibliometryczną oraz 3) współpracę naukową z uczelniami lub instytucjami zagranicznymi. Mam zarazem świadomość, że ustawowym warunkiem oceny wniosku jest ten trzeci element, podczas gdy pierwsze dwa, z formalnego punktu widzenia, mają w obecnej procedurze charakter pomocniczy.

Po uzyskaniu stopnia doktora Ł. Wróblewski był autorem 80 publikacji naukowych (przed doktoratem – 19, łącznie 99 prac, s. 37 załącznik nr 2). 38 prac (618 punktów wg klasyfikacji MNiSzW) jest pracami samodzielnymi, a 42 – napisanymi we współautorstwie (504,74 punkta – łącznie = 1122, 74). W ujęciu „rodzajowym” dorobek Habilitanta tworzy 5 monografii (w tym 1 we współautorstwie), 27 rozdziałów w monografiach (odpowiednio – 10), redakcja naukowa – 11 (w tym 7 we współautorstwie), 32 artykuły – (odpowiednio – 20) i redakcja numerów czasopism naukowych – 5 (odpowiednio – 4). Ponadto dr Ł. Wróblewski był autorem 5 zespołowych opinii eksperckich, 12 projektów badawczych oraz 3 – projektów na rzecz otoczenia społeczno-gospodarczego.

W analizie dorobku Habilitanta podkreślam publikacje zagraniczne, międzynarodowe. Wszystkie zawarte są w dokumentacji. Obejmują one zarówno prace w języku angielskim wydane w Polsce, jak i prace wydane za granicą. W tej grupie drugiej podstawowe znaczenie mają artykuły w czasopiśmie *Sustainability*, referaty prezentowane na konferencjach zagranicznych m. in. w Hiszpanii, Holandii, Portugalii, Czechach, Wielkiej Brytanii i in. Podkreślam monografię autorską *Culture Management. Strategy and marketing aspects*, Logos Berlin 2017 (wydawnictwo jest w Wykazie Ministra z roku 2018 – pozycja 254, poziom I). Podkreślam także trzy monografie zespołowe, m. in. *Sustainable cultural management* (wspólnie z autorami zagranicznymi – współredakcja, wydawnictwo MDPI, Szwajcaria 2019 oraz *Cultural management. From Theory to practice* - współredakcja, London Scientific, 2018 (tych dwóch wydawnictw nie ma w Wykazie

Ministra) oraz *Consumers toward marketing strategies of coffee producers, współautorstwo, Wageningen, 2020* (wydawnictwo Wageningen – jest w Wykazie - pozycja 424, poziom I).

W analizie naukometrycznej podkreślam podstawowe charakterystyki: liczba cytowań wg bazy Scopus – 102, a WoS – 42. Indeksy Hirscha wynoszą: 8 – w bazie Scopus, 4 - WoS, 12 - Google Scholar oraz 7 w Research Gate (bez autocytowań). Są to wskaźniki znaczące, które odzwierciedlają wartość i zasięg publikacji Habilitanta. Sumaryczny IF w WoS wynosi 15.026 - wynika on z 7 artykułów opublikowanych w Sustainability. Z kolei wskaźnik sumaryczny CiteScor w bazie Scopus wynosi 26.9 i jest wynikiem 7 artykułów Sustainability oraz 3 w Polish Journal of Management Studies (wyliczenie jest dokładne, s. 34).

6. Współpraca z innymi uczelniami i instytucjami naukowymi lub instytucjami kultury.

Ten punkt recenzji stanowi ocenę stopnia spełnienia drugiego, kluczowego warunku ustawy w sprawie uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Warunek ten jest sformułowany jako konieczność „*istotnej aktywności naukowej albo artystycznej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej*” (art. 219 ust. 1 punkt 3). Dokumentacja w tym zakresie jest przedstawiona przez dr. Ł. Wróblewskiego w autoreferacie (punkt 5, s. 31-53) oraz w Wykazie osiągnięć naukowych, przedstawionych w załączniku nr 2 (punkt 11, s. 27). Analiza dokumentacji, w tym przeglądu publikacji sformułować pozytywną opinię w tej kwestii. Aktywność międzyuczelniana, w tym w wymiarze międzynarodowym jest zaprezentowana w dwóch okresach: przed i po uzyskaniu stopnia doktora, a ten drugi - jest podzielony na kilka podokresów.

Przedmiotem mojej oceny jest ten drugi okres, choć zauważam i pozytywnie oceniam także elementy współpracy przez uzyskaniem stopnia doktora. Jej wyrazem jest zwłaszcza podjęcie studiów doktoranckich na UE w Katowicach, uczelni innej, niż uczelnia, w której Habilitant kończył studia 1 i 2 stopnia (Politechnika Śląska). Okres ten zaowocował dorobkiem 19 publikacji – co uznaję za duży, wartościowy dorobek naukowy.

W okresie drugim (zróżnicowanym – obejmującym także okres pracy zawodowej w latach 2010-2012) Habilitant wyróżnił dwa podokresy: 2013-2015 oraz 2016-2018. Była to współpraca z podmiotami i instytucjami kultury na pograniczu polsko-czeskim, w tym w obu częściach miasta Cieszyna. Uczestniczył w konferencjach międzynarodowych, a na konferencji w Akademii WSB w 2017 był współredaktorem czasopisma naukowego wspólnie z profesorem J. Scheff Bernstein z Northwestern University. Przyjmuje to z uznaniem. Redagowany tytuł dotyczył Culture Management (s. 37 Autoreferatu).

Na pozytywną ocenę zasługuje udział Habilitanta w:

- dwóch Programach Interreg Polska – 1) Czechy i 2) Słowacja (2013),
- projekcie Rozwój współpracy naukowo-dydaktycznej uczelni wyższych we współpracy z Vysoka Skola Podnikani w Ostrawie,
- funkcja eksperta międzynarodowego ds. przemysłów kultury i przemysłów kreatywnych w Czechach (Ostrawa, 2013), oraz w zespole Education Talent Culture z Czeskiego Cieszyna (2017),
- „współpracy ze środowiskiem naukowym oraz społeczno-gospodarczym Śląska Cieszyńskiego, Morawsko-Śląskiego Kraju oraz Żylińskiego Samosprawnego Kraju” (poprawnie winno być: województwa - kraj, oraz województwa samorządowego, jednak brakuje nazw instytucji naukowych w tych województwach, s. 40),
- projekcie *Polsko-czeska współpraca akademicka na rzecz doskonalenia jakości transgranicznych badań naukowych*, realizowanym w Euroregionie Beskidy we współpracy z Uniwersytetem Technicznym w Ostrawie,
- współpraca z Uniwersytetem Technicznym Ostrawie w projektach dotyczących kształcenia kadr dla potrzeb gospodarki niskoemisyjnej (2016-2018 oraz 2019),
- inicjatywa założenia czasopisma naukowego „*Cultural Management: Science and Education*” (CMSE) – wydawanego przez Akademię WSB i Logos Verlag w Berlinie. Uważam to za duże osiągnięcie Habilitanta i Uczelni. Podkreślam współpracę Habilitanta z redaktorami 4 czasopism zagranicznych w Kanadzie, USA i Belgii. Czasopismo po dwóch latach trafiło do bazy Scopus, i kilku innych baz, a toku znajduje się procedura indeksacji w WoS . Jest także w wykazie MNiSzW. W analizie tego nurtu akcentuję międzynarodowe kontakty, także z rekomendacji i we współpracy w Logos Verlag. Na uznanie zasługuje współpraca z prestiżowym towarzystwem naukowym marketingu - AMA w latach 2017 i 2018 w ocenie prac studentów w USA. Stanowi to niewątpliwie ważny element pozytywnej oceny tych aspektów wniosku Habilitanta.
- Komitecie Zarządzającym Akcji COST Europejskiego Programu naukowo-Technicznego (2018-2022),
- *International Society of Managing and Technical Editors* (z ramienia Logos Verlag, 2019),
- Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich PAN, 2019
- *Radzie Programowej Euroinstytutu Polsko-czesko-Słowackiego w Cieszynie*, 2019.
- *Zespole Transgranicznej Sieci Euro-instytutów (TEIN, 2020 i in.*

Reasumując, aktywność w tym drugim, ustawowym obszarze dr. Ł. Wróblewskiego jest szeroka i wielowymiarowa. Dominuje w niej współpraca instytucjonalna, zarówno w wymiarze

uczelnii zagranicznych, jak i instytucji współpracy naukowo-badawczej, współpracy interregionalnej, współpracy „redakcyjnej i organizacyjnej” w obszarze publikacji czasopism naukowych. Opis tego rodzaju aktywności (s. 31-53) został zaprezentowany przez Habilitanta w połączeniu z dorobkiem publikacyjnym. Jest, w ujęciu redakcyjnym opisem złożonym, nie w pełni precyzyjnym do wyraźnego uchwycenia ustawowego warunku art. 219 ust. 1 punkt 3. Mam na myśli potrzebę dokładnego wyszczególnienia *innych uczelni niż macierzysta, instytucji naukowych lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej*, a w tym wymiarze - precyzyjnej informacji *o formach aktywności naukowej*. Opis Habilitanta aktywności jest bardzo obszerny, zawiera obok aktywności naukowej, wymaganej przez ustawę, także inne nurty aktywności Habilitanta – prace organizacyjne, edytorskie, współpracę z jednostkami administracji państwowej lub samorządowej w Polsce i w Czechach itd. Są to ważne nurty, które jednak w same w sobie nie są aktywnością naukową lecz działalnością organizacyjną w sferze nauki. W takim właśnie porządku wymaganym przez prawo widziałbym potrzebę precyzyjnej enumeracji form aktywności Habilitanta w innych uczelniach i instytucjach kultury.

Ważne informacje o formach wypełnienia tego warunku ustawy zawiera Załącznik nr 2 – „Wykaz osiągnięć...”. Za takie uważam informacje o:

- stażach w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych (s. 27-28 - w tym dwa staże w uczelniach: Vysoka Skola Podnikani (Ostrawa, 2014 - choć pełna, oficjalna nazwa tej uczelni to: Vysoká Škola Podnikání A Práva) i Technical University (Ostrawa, 2017 - pojawia się pytanie - jak długie to były staże?), a także trzy „wizyty szkoleniowe” w Uniwersytecie Stord Haugesund w Norwegii (2016), w Uniwersytecie Madeira w Portugalii (2020) i Instytucie EuroSchola (Trzyniec, Czechy, 2020). (Wizyta w New York Lincoln Center w roku 2006 miała miejsce przed uzyskaniem stopnia doktora),
- członkostwie w 10 międzynarodowych i krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych (s. 27 - w tym m. in. w AMA (funkcja jurora w konkursie studenckim), Marketing Science Institute (MSI), EMA, International Society of Managing and Technical Editors, TNOiK z funkcją wiceprezesa zarządu oddziału w Dąbrowie Górniczej, PNTM, Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich przy Komisji Oddziału PAN w Katowicach, EuroInstytut Polsko - Czeski.

Mimo że w pewnych fragmentach widoczny jest brak precyzji w narracji (uwagi dygresyjne) nie ulega wątpliwości, że aktywność naukowa dr. Ł. Wróblewskiego była realizowana także w innych uczelniach i instytucjach kultury, w tym zagranicznych i zasługuje na ocenę pozytywną. Ten obszar aktywności dr. Ł. Wróblewskiego stanowi wyraźne potwierdzenie spełnienia ustawowych kryteriów dotyczących obowiązku współpracy z innymi uczelniami i instytucjami kultury w tym zagranicznymi.

7. Pozostałe obszary aktywności Habilitanta

Dr Ł. Wróblewski jest pracownikiem naukowym o bardzo szerokim polu aktywności. Osiągnięcia te są dokładnie zaprezentowane w Autoreferacie i Załącznikach dokumentacji. Zapoznałem się z nimi uważnie, nie ma potrzeby przedstawiania szczegółów. W recenzji zwrócę uwagę na trzy obszary najważniejsze, o istotnym znaczeniu dla sylwetki Habilitanta: konferencje, projekty badawcze oraz praca w komitetach redakcyjnych czasopism naukowych.

Ważnym nurtem aktywności naukowej Habilitanta był udział w konferencjach, zarówno przed (16 konferencji) jak i po uzyskaniu stopnia doktora. Po doktoracie, w latach 2010-2020 dr Ł. Wróblewski przedstawił 55 referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych, w tym w USA, w Białorusi, na Słowacji, Czechach, na Węgrzech, w Portugalii, Holandii, w Wielkiej Brytanii (konferencja wydawców czasopism w Oxfordzie). Referaty w języku angielskim i polskim dotyczyły czterech, głównych obszarów zainteresowań naukowych Habilitanta. Opinię tę wzmacniam dużą aktywnością w komitetach 10 konferencji, w tym jednej, zagranicznej w Portugalii. Analiza pozwala stwierdzić bardzo wysokiej i ciągłej aktywności naukowej na konferencjach – stanowi to zarazem ważny element merytoryczny w ocenie Wniosku.

Drugim obszarem, jaki zasługuje na podkreślenie to zaangażowanie w realizacji projektów (s. 25-30 oraz 31-32). 9 projektów zostało zrealizowanych w latach 2015-2018, a 6 – jest w realizacji (w tym projekty międzynarodowe, z partnerami z Holandii, Włoch i Czech. Pod względem merytorycznym projekty dotyczą rozwoju transgranicznego, jakości współpracy naukowej, kształcenia, zarządzania w kulturze. Ich diagnoza wskazuje na silny związek z podstawowymi obszarami zainteresowań naukowych, co zasługuje na pozytywną ocenę. Były to programy w ramach Interreg, programy europejskie, w tym programy regionalne, POKL, program EOG, programy ministerialne – jak np. inicjatywy doskonałości dydaktycznej. Ł. Wróblewski był ekspertem oceniającym wnioski finansowane z Programów Mikroprojektów, był ekspertem ds. oceny przemysłów kultury i przemysłów kreatywnych. Brakuje jednak w wykazie grantów naukowych, uzyskiwanych w procedurach konkursowych w NCN, NCBiR.

Za trzeci, ważny element aktywności uważam członkostwo Habilitanta w 9. komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism (s. 28-29 Załącznika nr 2). Na szczególne podkreślenie zasługuje założenie czasopisma „*Cultural Management: Science and Education*” (we współpracy z Logos-Verlag w Berlinie) i rola redaktora naczelnego. Czasopismo po dwóch latach jest indeksowane w bazie Scopus i ERIH plus. W czasopiśmie *Forum Scientiae Oeconomia* dr Ł. Wróblewski pełni funkcję zastępcy redaktora naczelnego. 7 z 9 czasopism znajduje się w Wykazie czasopism MNiSzW (MNiE), a 6 czasopism – jest tytułami zagranicznymi. Są to bardzo znaczące elementy pozytywnej oceny wniosku. Habilitant w tym nurcie aktywności był recenzentem 128

prac naukowych. Te elementy są bardzo pozytywnym elementem oceny aktywności w sferze nauki dr. Ł. Wróblewskiego. Wyrazem ich uznania są Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II stopnia w 2020 r. za osiągnięcia organizacyjne oraz 13 naród, wyróżnień Rektora Akademii WSB za osiągnięcia naukowe, rozwój współpracy międzynarodowej, za umacnianie międzynarodowej pozycji Uczelni, za aktywność edytorską.

8. Konkluzja

Podsumowując przedstawione powyżej opinie stwierdzam, że monografia habilitacyjna dr. Ł. Wróblewskiego pt. *Kształtowanie relacji na polsko-czeskim transgranicznym rynku usług kultury*, stanowiąca osiągnięcie podstawowe w dorobku naukowym zasługuje na ocenę wyrażnie pozytywną. Monografia ta została opublikowana w wydawnictwie PWE w 2020 r. – oficyna ta znajduje się w wykazie Ministra, co spełnia jeden z formalnych warunków w postępowaniu habilitacyjnym.

Wynikające z Ustawy kryterium oceny osiągnięcia naukowego jako stanowiącego *znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej* (art. 219 ust. 1) odnoszę do charakteru, znaczenia i wartości tej pracy. Cechuje ją oryginalność i swoista pasja badawcza, szeroka znajomość literatury, znajomość warsztatu metodycznego i praktyki kształtowania rynku usług kultury w aspekcie transgranicznym na pograniczu polsko-czeskim, konkretnie w Cieszynie. Dołączam do tego swoistego rodzaju fascynację Autora zagadnieniami kultury, zarządzania i marketingu instytucji kultury.

Monografia Ł. Wróblewskiego wraz z pozostałym dorobkiem naukowym i obszarami aktywności naukowej, realizowanej także w uczelniach i instytucjach naukowych i instytucjach kultury poza granicami stanowi o rzeczywistym wkładzie Kandydata w rozwój nauk o zarządzaniu i jakości. Monografia zawiera określony ładunek refleksji teoretycznej oraz ukazuje bardzo szczegółowe wyniki badań własnych prowadzonych w Polsce i za granicą – w obu częściach miasta podzielonego granicą, w Cieszynie i czeskim Cieszynie.

Pewna część badań Habilitanta była zrealizowana we współpracy z naukowcami z zagranicy, z różnych krajów. Współpraca ta ma przy tym charakter ciągły i wielowymiarowy.

Jako znaczny wkład dr. Ł. Wróblewskiego w rozwój dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości uznaję:

- przeprowadzenie studiów teoretycznych nad implementacją koncepcji marketingu relacji w obszarze kultury,
- identyfikację kluczowych elementów rozwoju transgranicznego rynku usług kultury,

- rozpoznanie kulturowych i marketingowych uwarunkowań kształtowania relacji pomiędzy uczestnikami rynku kultury,
- empiryczne, szczegółowe rozpoznanie form i zakresu relacji kształtujących rynek usług instytucji kultury w Cieszynie, w mieście podzielonym granicą w oparciu o własne badania w środowisku międzynarodowym,
- trafne powiązanie zagadnień uczestnictwa mieszkańców miasta z oceną oferty instytucji kulturowych w wymiarze transgranicznym oraz
- opracowanie modelu (modeli) relacji mieszkańców miasta z podmiotami kultury w mieście transgranicznym w aspekcie rozwoju relacji długookresowych.

Powyższa analiza i uwagi pozwalają na sformułowanie końcowej, syntetycznej oceny. W oparciu o przedstawione mi materiały, staranną, pełną dokumentację stwierdzam, iż monografia dr. Ł. Wróblewskiego pt. *Kształtowanie relacji na polsko-czeskim transgranicznym rynku usług kultury* wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Szczegółowe uzasadnienie takiej opinii w tekście recenzji pozwala mi na sformułowanie jednoznacznego stanowiska, że dr Ł. Wróblewski spełnia wszystkie warunki stawiane przez Ustawę z dn. 20.07.2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (art. 219 ust. 1) wobec kandydatów w postępowaniu habilitacyjnym i w pełni zasługuje na nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości.

